

ՕՐԱԳԻՐ ՉԲԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՍՈՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՌԻՏԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

ՉԲԻՒՌՆԻԱՅ ԾԱՌԱԹ 15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1877

ՔԻՒ 1077

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ասիոյ մէջ Ռուսիոյ զօրաբանակին՝ զինի բազմաթիւ պարտութեանց՝ ի ձեռս բերած փոքրիկ յաջողութիւնն յոյժ չափազանցութեամբ հաշմանալի է Ռուսական կուսակցութեանց Բայց ստոյգն այն է որ Ռուսիոյ զօրաբանակին՝ զինի բազմաթիւ օգնական զօրք ընդունելոյ, կրկնապատիկ զօրութեամբ յարձակեցաւ Ղազի Մուքթար փաշային զօրաբաժնին վերայ, որ յերեսուն վաշտ զօրաց բաղկացեալ էր. յորոց 27 վաշտն քաջութեամբ պատերազմելով թշնամուցն դէմ և մեծամեծ կորուստներ պատճառելով նմա, յաջողեցան դէպ ի Գարս երթալ և միայն երեք վաշտն պարտաւորեցան անձնատուր լինել: Եւրոպիոյ կողմն օսմանեան զօրաց յաջողութիւնն կըշարունակէ. Օսման փաշան Քէմալի առջև նոր ամրոց մի կանգնել տուաւ, որ անառիկ կըհամարուի: Ռազմամթերքն և զինքեան պաշարներն առատ են Քէմալի մէջ. հետեաքար տարակոյս չկայ թէ Ռուսաց զօրքն յարաշար պիտի անցնեն զձմեռն յիշեալ բերդաքաղաքին առջև ենթադրելով թէ կարող պիտի լինին հաստատուն պահել իրենց դիրքը:

Ի մասին Ռուսիոյ յարձակողական զօրութեան՝ զորմէ հմանք չափազանցութեամբ կըխօսին, լորտ Սոլպիւրի ի Պրէտֆորտ քրած ատենախօսութեանը մէջ ասաց թէ այժմեան պատերազմն փարատած է զամեն երկկողմնեան զօրութիւնը Ռուսիոյ յարձակողական հզօր կարողութեան վերայ: Այսու ամենայնիւ, յաւելցուց յիշեալ նախարարն, որովհետեւ տակաւին յայտնի չէ թէ երբ պիտի սպառին երկու պատերազմող տէրութեանց զօրութիւնքն, անկարելի է այժմէն որոշել թէ ներկայ պատերազմն պիտի երկարաձգի՞ թէ ի մօտոյ հաշտութիւն մի պիտի կնքուի: Այժմեան պատերազմն ոչ է

ասաց, կռիւ մի ի մէջ վեհապետաց, այլ ի մէջ ժողովրդոց. ուստի նախքան զվերջնալ նորա՝ հարկ է որ դիպուեալ կիրքն հատուցում մի գտնելով հանդարտին: Յիշեալ նախարարն իւր խօսքն վերջացնելով զրուցեց թէ Անգղիոյ կառավարութիւնն իւր ամեն ջանքն ի գործ պիտի դնէ՝ վախճան մի տալոյ համար թշնամութեան գործոց:

Երկրորդ ատենախօսութեամբ մի՞ զոր լորտ Սոլպիւրի քրած միւսնոյն քաղաքին մէջ, զինի բացատրելոյ զպատճառն որոց համար Մեքլին-Բրիտանիոյ կառավարութիւնն հարկ համարեցաւ չէզոք մնալ, յայտնեց թէ պատերազմն հաւանականաբար պիտի չդադարի բայց միայն երբ ի պատերազմող զօրաբանակաց մին փառաւոր յաղթութիւն մի ընէ կամ իւր զօրութիւնը կատարեալպէս կորսնցնէ: Անգղիան՝ յաւելցուց լորտ Սոլպիւրի, ոչ կարէ առայժմ, առանց իւր չէզոքութեան դիմէն խստորեւոյ, ուրիշ բան մի ընել բայց միայն խաղաղասիրական խրատներ տալ:

Կ. Պօլսոյ ՎԱՔԸԹ անուն թուրք լրագիրն, իւր թուոյն մէջ որ ի 8 ամսոյս, հետեւեալ տեղեկութիւններն կուտայ ի վերայ զօրաբանակին Ղազի Ահմէտ-Մուքթար փաշային:

Իւր հեռագրովն որ ի 3 Հոկ. Ղազի Ահմէտ Մուքթար փաշան կըմանուցանէր թէ հաճի Ռաշիտ փաշային, Քիւզլիմ փաշային, Շէֆքէթ փաշային և Մուսա փաշային հրամանատարութեան ներքեւ եղեալ զօրաբաժնին հաստատուն մնացեալ էին իրենց դրից մէջ Գարսէն դուրս: Բայց երէկ տիսուր լուր մի տարածեցաւ որ կըմանուցանէ թէ գիւղացի մի լուր բերած էր Մուքթար փաշային թէ յիշեալ զօրապետքն իրենց հրամանատարութեան ներքեւ եղեալ զօրաբաժնիներով ստիպուեալ են անձնատուր լինել թշնամուցն: Ռուսական աղբիւրէ բղխեալ

հեռագիր մի՞ որում արձագանգ եղև ՅԱՐ ՏԻՒՊՈՍՏՈՐ լրագիրն, կըհրատարակէ զայս լուրն. «Բարեբաղդաբար յիշեալ լուրն անհիմն է. քանզի յերէկն առ Մեքլին-Բրիտանիոյ հետեալ հեռագիր մի կըմանուցանէ թէ Ահմէտ-Մուքթար փաշան դուրսէն Հազը-Պօղազի և թէ հաճի Ռաշիտ փաշան զօրավարն իւր քաջ զինուորքն հաստատուն կըմնայ ի վերայ բարձանց Ձին-Դէփէի ի շրջակայս Սուպաթանի: Վասն այնոցիկ՝ որք ճանաչեն զտեղագրութիւնս վերոյիշեալ դրից, յայտնի է թէ Մուքթար փաշան տիրելով Հազը-Պօղազի կիրճերուն և Ռաշիտ փաշան հաստատուն մնալով Ձին-Դէփէի բարձանց վերայ, այս զօրապետներն կիշխեն Ձինի դաշտին՝ որ կըբաժանէ զԱրածա-Տաղ ի Գարսէ: Այս կերպիւ, յուսանիլ է թէ Մուքթար փաշան ի մօտ առուրս պիտի կրնայ միանալ Եւրածա-Տաղի զօրաբաժնից հետ:

Ահաւասիկ ՅԱՐ ՏԻՒ ՊՈՍՏՈՐ լրագրոյն հրատարակեալ լուրերն, որոց ակնարկութիւն կընէ ՎԱՔԸԹ օրագիրն:

ՎՄուքթար փաշային քրած կորուստներն, և ռազմամթերք ու սննդեան պաշարներ հայթհայթ թելու գծուարութիւնն որոշեցին զյիշեալ զօրապետն թողուլ իւր ձեռքն ունեցած գիրքերն և յետս դառնալ դէպ ի Գարս, իրեն հետամուտ ունենալով ի մօտոյ գիւղաց զօրաբանակն ստուարացեալ յ'30 վաշտ նորահաս օգնական զօրաց և ի բազմաթիւ թնդանօթաց: Կամելով արգելուլ զայս հետամուտութիւնն, Մուքթար փաշան Սեպ. Չշին հարկ համարեցաւ տալ պատերազմի՝ որոյ արդիւնքն նպաստաւոր չեղև: Այսու ամենայնիւ յաջողեցաւ շարունակել յետքս դարձում իւր ամենայն բարեկարգութեամբ թէ և յայնմ պահու զօրաբաժնի մի ի Գարսէն ելանելով յօգնութիւն նորա երթալու՝ ձախորդ պատերազմ մի տուաւ Ռուսաց հզօր գումար:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ի ՇՆՈՒՆԻ ԴՐՔԱՍՈՒՆ ԴՍՏԵՐ

Ազնուափայլ պարոն Յ. Մ. տէր Յովհաննէսեան մտերիմ բարեկամի, ԲԵՐԿՐԱՆՔ

Ինձ ցնծալից հաս յանկարծուստ բերկրալից լուր աւետեաց, թէ ծնաւ այսօր դուստր չքնաղ բարեկամիդ մեծարոյ: Բերկրանք քանի՞ քաղցրածաւալ պատի զինն հրճուանաց, ի՞նչ քանիօն ժպիտ ի դէմն զեղանի սիրտ քաղցրհայեաց: Ո՞վ դու վեհազն շառաւիղ նորաբողբոյ մանկութիւն, փթիթ առեալ ծիր ծիրանի երփնագեղից վարդից հանգոյն, համ զերթ չուշան ծիրաներփեան ցոյցեալ ի գեղ և ի գոյն, Ի քեզ մաղթեմ փայլել շնորհք, բարք և վարք պարկեշտասուն: Տիրանամ պահպանութիւն Ամենակալ Աշոյն հզօր, Մաղթեմ և գոլ հովանաւոր քեզ անմեղիդ հանապազօր, Գեղանշույլ թէ ի գարնան թէ յամարան հասակի քոյ, Եւ գեղ կենացդ ոսկեղէն թել յամա յամայր ծերութիւն խոր: Եւ դուք ամուրք սիրաբողբօք կեցիք յաւէտ երջանիկ, Տեսեալ զնա առաքինաց յասպարիզին ընթացիկ, Իբրեւ պարտէզ բազմաբեղուն պողովք ծաղկովք գեղեցիկ, Միշտ պնճաղարդ՝ ուրախարար ի տես ի գեղ քաջաբուսիկ: Ի Հնդկիս, 5 Սեպտ. 1877

ԲԱՐԵԿԱՄ ՈՄՆ

ԱՌ ԼԱՍԻՍԻՆ

Լուսին, դու ասող խորհրդալոյս, Որ յայց կենես լքեալ չիրմաց նմանիդ երկնից ամօթեալ, Եւ հիւղեկին ցած ու մութ:

Մելամաղձիկ ճակատդ կոյս Ամպեայ չղարչիւ սքողած: Սիրող ստուերց՝ ժամուց լռելի, Ոսկի մազերդ ցիր և ցան Երկնից դաշտաց մէջ երբ մենիկ Մոլորաքայլ կուգաս ման, Եւ քո աչաց մի հեղիկ բոց Կ'ինայ յանկարծ ի խաւար Ուր զիմ յուշաց և երազոց Դիտեմ տըխուր զհեռանկար, Առ քեզ ի վեր դարտասուազին Հանեմ զաչկունս իմ խոհուն, Եւ տրտմանոյ յերես քոյին Պիշ հարցանեմ, ո՞վ ես դու: Արդեօք իրաւ Անահիտն ես, Համեստութեան դիցունհի, Որ գողանալ լոյսէն կուզես Ձքնաղ հրապոյրք տարփելի: Եթերց դիպնոյ մ'ես դու այրի, Որ ի գիշեր սեւասքող Յերկնից ի ծագ ինչ ամայի Խնդրես չիրիմ մի ի գող: Կամ արևու դուստրն ես բամբիշ Հրադէս աստղի մ'սիրահար, Եւ անր ի խոյղ նազիս չըջիս Սրտատրոփ ի թափառ: Կամ մի ոգի ես դու գըթած Յայդ կերպարան լուսանիւթ:

Մի ցօղ կաթել ի սեւաւ անդր հող Ձոր մահացուաց աչք մուռնան, Եւ սպրդեալ մի քաղցրիկ շող: Հիքին յանժպիտն օթեման, Թէ խանդից ջահ ելոյց ըզքեզ Աստուծոյ մատն անդ յերթեր, Ձի քերթողին ըզհուր վառես, Հանես զոգին իւր ի վեր: Կամ թէ կացոյց քեզ մըտերիմ Սիրող ոգեաց մենասէր, Ձի քեզ յաւանդ տան ըզսրտին Իւրեանց երգմունս և զիղճեր: Թէ յերթ երկնից մի մշտավառ Յուսոյ փարոս, զի մըթոյն Ի դաշտս յորժամ ծըրիայ աշխարհ, Ձրկորուսէ զդէմն ուղւոյն: Կամ մանաւանդ արդեօք էին Մի տարփատենչ խոհն ես բոց, Որ աստղէ յաստղ իւրոյ ձեռին, Գընաս գգուել ծնունդքն հօծ: Թէ միջաչքն ես անհուն սիրոյն Որ զանհունիւ կըգրգայ, Հսկես անքուն, ի քո ծոցոյն Յոյս՝ լոյս յերկիր յայս տեղայ: Ո՛հ, ո՛ւ և ոք, զինչ և իցես, Լուսնակ, աստղիկ սիրադէմ, Դու Արարչին մի մեծ գործն ես, Խորհրդաւոր և վսեմ:

ՅԵՆԱԴՆ ՅԵՐԵՎԱՆ ՈՒ Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԱՂԳԱՅԻՆ

ՊՇԵՏՈՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգային վարչության Զմիռնիոյ

տակի մը : Հոկտեմբերի 2ին Ռուսաց զօրաբա-
նակին մէկ մասն յառաջացաւ մինչեւ ցօրը, և
այս գիրքէն կրնար սպառնալ Մուքթար փա-
շային յետոյ դարձման գծին, որ յայնժամ բա-
նակեալ էր ի վերայ բարձանց Ալաճա-Տաղ լե-
րին : Ռուսի յիշեալ զօրապետն տեսնելով զըս-
տառնային որ կըլինէր իւր հաղորդակցութեան
սկսաւ յետոյ դարձման շարժում մի ընել գէտ
'ի Գարս' հանդերձ իւր զօրաբանակին բաղմու-
թեամբը, հրաման տալով իւր ձախ թիկն հրա-
մանատարաց ժողովի առ ինքն :

Եի հետեւեալ օրն՝ ամսոյ 13ին Ռուսք՝ կան-
խելով զարժուածն Մուքթար փաշային ձախ թե-
ւին, յարձակեցան նորա վերայ բուն զօրու-
թեամբ և պատերազմին ժամանակը գործ տա-
լով գրաւեցին Էլիլիա լեռն, որ կըմառայէր
իւրու միաւորութեան կէտ մի յԱլաճա-Տաղ
մնացեալ զօրաբաժնին և Մուքթար փաշային
ընդհանուր հրամանատարութեան ներքեւ եղ-
եալ զօրաց : Զինի այս գէտքին՝ ընդհանուր զօ-
րապետին բանակին մէջ մասը ժառա 'ի Գարս
և զօրաբաժնին՝ որ զձախ թեւ իւր կըկազմէր,
բաժնուեցաւ :

Ռուսաց պաշտօնական հեռագիր մի՝ ընդ ամ-
սալութեամբ 4 Հոկտեմբերի, արձակեալ 'ի Գառա-
նալէ և հրատարակեալ 'ի Լոնտոն, կուգէ հաս-
տատել թէ Կովկասու բանակն հարուածեց ըզ-
Մուքթար փաշան և պարտաւորեց զձախ թեւն
նորա անձնատուր լինել եօթն փաշայիւք և 32
թնդանդներով : Բայց մեք իրաւացի պատճառ-
ունիմք հաւատարմութե Ռուսաց յաջողութիւնն
այնչափ կատարեալ չեղև և թէ Մուքթար փա-
շան շուտով զվրէժն իւր առնելոյ կացութեան
մէջ պիտի դուրսի : Զիարդ և իցէ, ձմեռան յա-
ռաջացեալ եղանակն նկատողութեան առնելով՝
Ռուսաց զօրաբանակին այս յաջողութիւնն միայն
բարոյական օգուտ մի կըպատճառէ և չկրնար
որէն կերպիւ ազդեցութիւն ունենալ 'ի վերայ
զինուորական կացութեան թուրքիոյ : Ռուսք
ենթադրելով իսկ թէ յաջողական հանդիսա-
ցան, պիտի պարտաւորին զկայ առնուլ Գարսի
առջև և ձմեռն պիտի հարկադրէ զնոսա վերա-
դառնալ 'ի սահմանագրութե և առաջիկայ դար-
նան թողուլ զշարունակութիւնն թշնամական
գործոց իւրեանց : Մինչև այն ժամանակն՝
Մուքթար փաշան անշուշտ իւր կորուստներն
դարմանած և զզօրաբանակ իւր վերանորոգած
պիտի լինի :

Եի մասնաւոր աղբիւրէ բղխեալ տեղեկու-
թիւնք կըմանուցանեն մեզ, կըսէ Կ. Պօլսոյ վե-
րիթէ լրագիրն, թէ հաճի Ռաշիտ փաշային հը-
րամանատարութեան ներքեւ եղեալ զօրաբա-
ժնին՝ զոր թշնամեցին բաղմութիւ զօրքն վայր-
կեան մի արգելեալ էր հետեւի գլխաւոր զօրա-
բանակին ընդ հրամանատարութեամբ Մուք-
թար փաշային 'ի շարժմունս իւր առ 'ի Գարսի
չորս կողմն 'ի մի հաւաքուիլ, հաճի Ռաշիտ փա-
շային զօրաբաժնին, կըսեմք, վերջապէս խոհա-
կան յաջողակութեամբ մի կարողացեր է ինքը-
զինքն ազատել և հասանել 'ի յիշեալ բերդն 'ի
դերև հանելով թշնամեցին բոլոր ջանքն :

Ի Կ. Պօլսոյ ամսոյ 12էն հասեալ հեռագրու-
թեան կըմանուցանեն թէ Ռուսք կըշարունա-
կեն ռմբակոծել զԳարս և զՌուշնուք, թէ Էլազի
Մուքթար փաշան գրաւած է զԶիլին յարև-
մտեան կողմն Սօղանլըին և թէ Խամայիլ Հաքըի
փաշան կը յառաջանայ գէտ 'ի նոյն ուղղութիւն :

— Ըստ Սթանբուլի լրագրոյն Կ. Պօլսոյ, Անգ-
ղիոյ կառավարութիւնն որոշապէս հաստատեց
զբարձր պաշտօնն միտոր Լէյէրտին իբրև գե-
պան Անգղիոյ 'ի Կ. Պօլսոյ, զոր մինչև ցայսօր տո-
ժամանակեայ կերպիւ կըվարէր զնոյն պաշտօնն :

— Կայսերական հրամանադրով, փոխադր-
վ ահան էֆէնտին որ բանիբեռն և կենցաղաւ
Հայ պաշտօնատար մին է, Պէրլինի Օսմանեան
գեպանատան առաջին քարտուղար կարգեցաւ :

— Սայիտ փաշան՝ որ օգոս. Սուլթանին խոր-
հույց առաջին քարտուղարն է, Օսմանիէ կար-
գին տալին աստիճանի շքանշանաւ պատուե-
ցան 'ի Զուլին կոչսեր ղ հատիւնութեան :

Ամենուն յայտնի է որ ժողովրդեան մը լու-
սաւորութեան և բարօրութեան համար բարոյ-
ական, մտաւորական և նիւթական զօրութիւն-
ներ պէտք են : Եթէ ասոնցմէ մին պակսի յա-
ռաջող իմութիւնը թերի ու կիսկատար կըմնայ :
Ազգային իշխանութիւնը վարող մարմիններուն
պարտքն է ոչ միայն այս եռակի զօրութիւնն
օրէ օր աւելցնել և անոր նպաստող ամէն ան-
հատական ու հաւաքական ոյժերը քաջաբերել,
այլև այս վերաշինութեան գործին մէջ իրենց
ընկած բաժինն ալ ամէն պաշտօնական միջոցնե-
րով ի գործ դնել : Մեր ազգային վարչութեան
գործունէութեան կեդրոնն է եկեղեցի, դպրոց,
հիւանդանոց և ուրիշ բարեպաշտական հիմնադ-
րութիւնք՝ որոց տեսչութեան և մատակարարու-
թեան համար յատուկ կանոններ և պաշտօններ
հաստատուած են : Սակայն կանոնը մեռած առ-
ու պաշտօնն ապարդիւն կըգտնան երբոր ա-
նոնց հոգի տուող ոչ միայն արդարաւորութիւն
ու ձեռնհասութիւն վարչութեան կողմէ՝ այլև
կենդանի հայտնաբերութիւն և ազգային պի-
տոյից հոգատարութիւն չտեսնուին ժողովրդեան
կողմէ, մասնաւոր երբ այդ ժողովրդը սահ-
մանադրական է և կուգէ որ իր գործերն ալ
սահմանադրապէս անօրինուին :

Ահա սարակ եթէ մեր ազգային գործերն ու
հիմնարկութիւններն անկերպարան վիճակի մէջ
կըմնան՝ զլիսաւոր պատճառն ոչ այնքան պաշտո-
նական գործունէութեան պակասութիւնն է,
որքան երկտական անընդհատ տագնապ մը : Այս
տագնապը՝ որու շարժառիթը փնտելաւորու-
թէ, ամէն նախորդ ժողովներու գլխաւոր հոգն
և գործոց բարեկարգութեան խոչընդոտն եղած
է, առանց հիմնական դարման մը գտնելու, և
արդի վարչութիւնն ալ գրեթէ նոյն տարտամ
վիճակին պիտի հանդիպէր եթէ Գաւառական
Ընդհանուր ժողովն իր գործնական ուղղամտու-
թեամբը ջանադիր չգտնուէր պարտ ու պատ-
շաճ անօրէնութիւններն ընել : Արդէն ամէն
հայք գիտեն որ՝ բաւական ժամանակէ ի վեր՝
ազգային ծախքերն աւելցած են և համեմատա-
բար եկամուտները նուազած, այնպէս որ ա-
սոնք մեր իսկական պիտոյից համապատասխա-
նելով՝ ոչ միայն հիւանդանոց, առաջնորդարան,
դպրոցներ և ուրիշ ազգային հաստատութիւն-
ներ դրամական նկուղի են կըտառապին, այլև
ազգային արկղին վրայ օրէ օր ահադին պարտք
մը կըծանրանայ իր տոկոսներովը : Գաւառական
ժողովն՝ այս անկանոնութեան վերջ տալու մը-
տօք՝ ստիպողական գործոց կարգն անցուց ել-
ուստից վիճակին քննութիւնն ու ճիշտեական
խորհրդոյ կողմէ պատրաստուած և Գաւառական
ժողովոյ ձեռք ներկայացած ազգային պէ-սփէն
նկատողութեան առաւ : Այս ելուստից յայտա-
գրէն բացորոշ կերեւէր որ ազգը մօտաւոր ապա-
գայի մը մէջ դրամական անհնարին գծուարու-
թեանց մէջ պիտի ընկնէր եթէ անմիջական
գարման մը չտնօրինուէր :

Եւ իրաւի՝ այս յայտադրին նայելով՝ ազգային
արկղին ելքն է 393 հազար զրուշ : Իսկ անուա-
նական մուտքն է 343,000 : Այնպէս որ գծադր-
պարագաներէ յառաջ եկած զեղնութեան ալ
ընելով՝ 40,000 զրուշի տարեկան բաց մ'երեւան
կենէ, որու վրայ եթէ մինչև հիմա հաւաքուած
է՛սփէ 110,000 զրուշ պարտքն ալ բարդուի,
այդ բացը կըհասնի 150,000 զրուշի՝ այս տար-
ուան շրջանին համար : Միւս կողմէ ծախուց
գլխաւոր յօդուածներն են, Ա. Ազգային վար-
ժարաններու համար 108 հազար զրուշ, Բ. Հի-
ւանդանոցի համար 73 հազար զրուշ, Գ. Առաջ-
նորդարանի ու գիւնատան համար 50 հազար
զրուշ, Դ. Է՛սփէի և գետնի վարձուց համար 25
հազար զրուշ, Ե. Վահանեան ընկերութեան հա-
մար 13 հազար զրուշ, Զ. Ողորմութեանց համար
15 հազար զրուշ, Է. Նորուորութեանց համար 25
հազար զրուշ, որու վրայ պէտք է աւելցնել 150
լիւրայի արտաքոյ կարգի ծախք մը հրկիզեալ

սրճարանին շինութեան համար : Ասիէ զատ՝ ազ-
գային արկղն 979 հազար զրուշի ահագին պար-
տուց ներքեւ կըճնշուի և սոյն դումարին համա-
տարին թէ և 82 հազար զրուշ տոկոս վճարելու
պայման կայ, սակայն դրամի պակասութեւ
նախորդ ժողովները ստիպուեցին ստեղծ տո-
կոսները մայր դրամի վրայ բարդել և այսպէս
պարտուց բեռն տարուէ տարի ծանրացնել :

Գաւառական ժողովն ազգային ելուստից այս
ծանր վիճակն ի նկատի առնելով՝ դիտեց որ ա-
նոր միակ դարմանը ելց ու մտից հաւատարա-
կութիւնն է : Սակայն ներկայ անհրաժեշտ
պիտոյից նայելով՝ ազգային ծախքը նուազեց-
նել գծուարին էր, նոր հաստատ եկամուտներ
գտնել անկարելի : Նա մանաւան պիւտեճէին մէ-
ջանի մը փոփոխութիւններէ զատ՝ երկսեռ վար-
ժարաններու տարեկան ծախուց համար 150,000
զրուշ յատկացուց, այսինքն 40 հազար զրուշ՝
չափ վերադրութիւն մ'ըբաւ : Ռուսի Գաւա-
ռական ժողովն իր ուշադրութիւնն աւելի օրի-
նաւոր ու գործնական միջոցներու դարձնելով
արժան դատեց եկամտից ուրիշ աղբիւրներ
փնտել, և Սահմանադրութեան 98-րդ յօդուա-
ծին վրայ յենելով՝ ազգային պարտք հաստատելու
ինդիքը յաւելց. ինդիքը՝ որ ցարդ կանոնադ-
րուած մը չէր առած և որով կարելի պիտի լի-
նէր, ինչպէս որ Տնտեսական Խորհուրդը կը
խոստանար, ապահովել մեծաւ մասամբ ելու-
ստից հաւատարակութիւնը : Եթէ մեր նախ-
նիք անգամ՝ տարիներ առաջ՝ աշխարհային
տեսակ մ'ազգային տուրք հաստատուէր են, եր-
բոր այնքան ծանր չէին ազգային ծախքերը,
որչափ ևս առաւել անհրաժեշտ է հիմակ այդ
տուրքը, քանի որ ժամանակին յառաջագիտու-
թեան պահանջները հին պիտոյից նոր նոր
պիտոյներ աւելցուցած են, այնպէս որ եթէ
ժողովուրդը նոր ծախուց ազգային տուրք չմտ-
նակցի՝ իր բարոյական և մտաւորական զարգա-
ման աստիճանէն պիտի իջնէ, որով և իր ունե-
ցած հայրենասիրական համաւրին բարատ պիտի
բերէ : Ասիէ զատ՝ ազգային վարժարաններն ան-
ընդհատ բարեկարգութեան մէջ գնելու և ու-
նոնց նիւթական պիտոյքը հոգալու համար ան-
հրաժեշտ էր ոչ միայն ազգային արկղէն անոնց
մատակարարութեան համար մինչև ցարդ յատ-
կացած գումարն ապահովել յօդուտ աղբաւիկ
մանկանց կրթութեան, այլև՝ ըստ որում այդ
գումարն անբաւական է, Գաւառական պարտք
հաստատել և այսպէս կրթութեան գործին մէջ
ունեւոր ծնողաց դրամական մասնակցութիւնը
պահանջել : Այս կըպահանջեն նաև օրէնքն ու
արդարութիւնը :

Հետեւապէս Գաւառական ժողովն իր թիւնը
տին մէջ որոշեց ազգային տուրք հաստատել, և
զայն վեց կարգ բաժնել այսպէս .

Կարգ Ա. 10 Մէճիփէ Կարգ Բ. 5 Մէճիփէ
Կարգ Գ. 3 Մէճիփէ Կարգ Դ. 2 Մէճիփէ
Կարգ Ե. 1 Մէճիփէ Կարգ Զ. 1/2

Ինչպէս որ այս բաժանումէն կըտեսնուի, ա-
մէն ազգային անհատ որ չափահաս է և չաճու-
տէր՝ պիտի կարողանայ մասնակցել ազգային
ծախուց իր կարողութեան չափովը : Եւ որպէսզի
բաշխումն ու հաւաքումն օրինաւորութեամբ
ու արդարութեամբ կատարուի, Գաւառական
ժողովը վճուեց նաև Գաղա ժողովոյ յանձնել
որ Տնտեսական Խորհուրդի հետ խորհրդակցելով
իւրաքանչիւր անհատի կարողութեան չափն ըստ
կարի որոշէ և տուրք տալու կարող պաշտօնացի
ցուցակները պատրաստելով՝ անմիջապէս գոր-
ծադրութեան սկսի : Իսկ Գաւառական պարտք
չափաւորութեան դաշտ(1) Գաւառական ժողովն
որոշեց որ Տնտեսական և Ռուսումնական Խոր-
հուրդները բաշխումն ընեն և հասուն քննու-
թեամբ կարողութեան տէր ծնողներէ մինչև
50 հազար զրուշ հաւաքեն(2) : Այս գումարը

(1) Արկղն հասարակութիւնը գիտէ որ այս տարին
անցեալ տարիէ որոշուած եւ գործադրութիւն եղած
էր քիտ, բայց այս անգամ աւելի կանոնաւոր եւ
հպելի քննու համար տրոց բաշխման եղանակը փո-
խուած է :

(2) Վերոյիցեալ խորհուրդները խորհրդակցելու
դպրոցական տրոց բաշխումն ըրին այսպէս, եւ Գա-
ւառական ժողովն հաստատեցան Երկրայացիներ :

աղայոց տրուած այլևայլ ուսմանց նայելով՝ շատ մեծ չէ. մանաւանդ երբ նկատենք որ օտար դպրոցներու մէջ դեղերով փոքրամիջ հայ մանկանց համար տարեկան մէկ երկու հազար ոսկի ծախք կընեն ծնողք. Ազգային վարչութիւնը վստահ է որ աղգային երկսեռ վարժարանները՝ հաւաքելի թոշակով՝ այնպիսի վիճակի մը մէջ պիտի դուրսնան որ աշակերտք կարող լինին ուսանել ինչ որ օտար ամենէն ընտիր կարծեալ ուսումնարաններու մէջ կ'աւանդուին :

Ահա ասոնք են Գաւառական ժողովոյ ըրած որոշումներն ելուածից վիճակին բարեփոխման և հետեւապէս ազգային դպրոցներու կանոնաւորութեան համար. սակայն այս բարեփոխման ալ կատարեալ չափով չի ելած որչափ ատեն որ աղգային պարտքն անվճար մնայ կամ զայն թեթեւեղեղ միջոց մը չգտնուի : Այս կարեւոր խնդիրն ալ նկատողութեան առնելով՝ Գաւառական ժողովը իրենց ժողովներէ համար եղած առաջարկութիւններն իր օրակարգն անցուցած է, և եթէ յաջողի այս բեռնալ աղբիւն վրայէն բառնալ, ելուածից վիճակին հաւասարակշռութիւնը կատարելապէս կ'ապահովի և ժողովուրդն ապագային մէջ թերեւս աղատի այն դպրոցական տուրքէն զոր այսօր՝ իրեն անհրաժեշտ պարտք վճարելու պիտի պարտաւորի : Ազգային ծախուց տրոք մասնակցելու պարտաւորութիւնն իրմէ կը պահանջեն ոչ միայն օրէնքն ու իրաւունքը՝ այլև իր պատիւը, և վարչութիւնը տրոք մասին եղած որոշումները հաստատապէս գործադրելու միտքը դրած է և քիչ ատենէն լինելիք բաշխման ու հաւաքման եղանակին համեմատ տուրքերը հաւաքելու պիտի սկսի :

Տարակոյս չունի աղգային վարչութիւնն որ ամէն անհատ իրեն ընկած տրոք բաժինը վճարելու պիտի փութայ, նկատելով որ թէ եւ ինքնին տուրքը շատ թեթեւ է, սակայն դրամական ծանր դժուարութեանց առաջը կրնայ առնուի : Մեր ամենուն նպատակն է աղգային հաստատութիւնները կանոնաւոր կերպով մատակարարել և անոնց զարգացման հոգ տանել : այս նպատակին հասնելու համար աղգային վարչութիւնն աշխատութիւնն ու ջանք չպիտի խնայէ, այս պայմանաւ որ ժողովուրդն ալ իր օժանդակութիւնը չխնայէ և իրմէ բղխած Գաւառական ժողովին որոշումները յարգելով՝ անոնց արդեամբ պատասխանէ :

Այսպիսի կենսական խնդիրներու մէջ միաբանութեամբ ու հայրենասիրութեամբ իրարու աջակցի գտնուելով միայն կարելի է հասարակաց յաւաքարկման ու բարօրութեան միջոցները ձեռք ձգել և աղբիւն մէջ այն նախանձեղի գիրքն ու համբաւը ստանալ, որու կրնայ արժանանալ քաղաքիս ողջամիտ Հայ հասարակութիւնը՝ եթէ միայն ազգին օգուտն ու օրէնքն իրեն առաջնորդ բռնէ և իր աղգային պարտաւորութիւնը կատարելու կամք ու բոլորողական արիւթիւն ունենայ :

1 Հոկտեմբեր 1877 :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԶՄԻՌՆԻՈՅ

Ս. ՄԵՐՈՐՈՅԱՆ ՎԱՐՉԱՐԱՆ			
Ուսումնարան	3	Իւրդ	Ա. Իւրդէն 21 Մէճիֆէ
		Բ.	14
		Գ.	7
Գաւառարան	3	Իւրդ	Ա. Իւրդէն 15 Մէճիֆէ
		Բ.	10
		Գ.	5
Նախախնայարան	3	Իւրդ	Ա. Իւրդէն 12 Մէճիֆէ
		Բ.	8
		Գ.	4
Ծախից	2	Իւրդ	Ա. Իւրդէն 6
		Բ.	4
ՀՈՒՓՄԻՄԵԱՆ ՎԱՐՉԱՐԱՆ			
Ուսումնարան	3	Իւրդ	Ա. Իւրդէն 15 Մէճիֆէ
		Բ.	10
		Գ.	5
Նախախնայարան	3	Իւրդ	Ա. Իւրդէն 12
		Բ.	8
		Գ.	4
Ծախից	2	Իւրդ	Ա. Իւրդէն 6
		Բ.	4

Աղգային ընդհանուր օգուտն կը պարտաւորէ զմեզ հասարակաց ծանր ուշադրութիւնն հրաւիրել հետեւեալ նամակին վերայ, որ գրեալ է ի փարիզէ և հրատարակեալ Փոնիշ լրագրոյն ամսոյս 5 թիւոյն մէջ : Խնդիրն՝ ինչպէս կը տեսնուի, Մուրատեան հրատարակին ճշդիւ և խղճի մտք գործադրութեանը կը վերաբերի յօդուած ընդհանրութեան Ազգիս :

Փոնիշի 1199 թիւոյն Ազգային բաժնին մէջ տեղեկութիւն կուտաւ, թէ Պատրիարքարանն ու Մխիթարեանք Մուրատեան դպրոցի վաճառման մասին կը անակցին, և թէ՛ Պատրիարքարանը Մխիթարեանց տուած գրաւոր բացատրութիւններէն գոհ է. այժմ միայն կուզէ իմանալ թէ մեր ազգէն (Լուսաւորչականներէն) քանի՞ տղայ և երբ պիտի աւանդուի. յորմէ և դուք հետեւեղելով, թէ Մխիթարեանք սոյն հարցմանց ևս օրինաւոր և գոհացուցիչ պատասխաններ պիտի տան, կ'ուսաք որ սոյն խնդիրը յօդուած Հայ-որբին և աղքատին և ըստ բարձր կամաց Մամուէլ-Մուրատայ կ'ուժուի. և այնպէս սոյն խնդիրը վերջացած կը համարիք :

Սակայն, բարեկամս, ինչու այդպէս շուտ սոյն խնդիրը լուծուած կ'համարիք, և երբէք չէք գիտեր թէ Պատրիարքարանը ինչի՞ յենելով և վստահելով, Մխիթարեանց բռնած ընթացքէն գոհ, այդ քիչ խնդրը այդպէս լուծել կուզէ և կամ լուծուած կը համարի, միայն իմանալով թէ Մխիթարեանք Լուսաւորչականներէն քանի՞ տղայ և երբ պիտի աւանդուի :

Մխիթարեանք կուզեն Մուրատեան և Ռափայէլեան վարժարանները միացնել, — Միթէ այս կարելի՞ և ներելի՞ է. որովհետեւ այդ երկու դպրոցներու նպատակն բոլորովին իրարմէ տարբեր է, ինչպէս կտակները կը տրամադրեն. մին կրօնական նպատակ ունի, միւսը՝ բոլորովին ազատ և գիտնական. մին ըստ ամենայնի Մխիթարեանց խղճմանքին և կամքին ձգուած է, այնպէս որ նոքա ազատ են ուղածին ընդունելու, և չուղածին՝ մերժելու, հարուստ եղեր աղքատ եղեր. մինչդեռ Մուրատեանք որքին և աշխատի լըմբբէրի, և Մխիթարեանք սոյն դպրոցը միայն այդ խնդրներուն անուամբ պիտի ուղղեն և կարգադրեն. ուստի ինչ կարելի բան է, որ այդ երկուքը միանան, և ինչ զարմանալի, որ Պատրիարքարանն այդ միացման խնդրոյն վրայ ուշի ուշով չխորհիր և թոյլատրել կը ջնջարի :

Մխիթարեանք կուզեն այժմու Մուրատեան դպրոցի շէնքը վաճառել, յայտնելով որ բաւական բարձր գնով ուզող կայ, և թէ՛ չէնք ինչ դրամով աւելի կալուածներ պիտի գնեն Սամուէլ Մուրատայ նպատակն աւելի արդիւնաւորելու համար, և փարիզի մէջ նորէն Ռափայէլ Մուրատեան Բիշօպ դպրոցներու մի ճիւղը պիտի ունենան բարձր դասու ուսանողաց համար. և Պատրիարքարանն այս բացատրութենէն ալ գոհ, լռելեայն Մխիթարեանց իրաւունք կուտայ այն հոյակապ և երեւելի շէնքը ծախելու. սակայն միթէ իմաստուն Պատրիարքարանի մը կը վայելէ՞ Մխիթարեանց այս բացատրութեան հաւանիւ և լուռ կենալ, Հարցնե՞ք :

1.—Եթէ իրօք Մխիթարեանք դպրոցին դրամագլուխը մեծցնել կուզեն, ինչո՞ւ 1—2 տարի ևս չեն սպասեր և այն ատեն ծախել. մինչդեռ եթէ այսօր 1.000.000 արժէք ունի, 1—2 տարի վերջը 1 1/2 միլիոն ֆրանք աւելի կարժէ կընեն, ինչպէս իրենք ալ գիտեն :

2.—Միթէ Սամուէլ Մուրատայ կտակած դրամագլուխը բաւական չէ՞ դպրոց մը բանալու, Հայ-որբը և աղքատը ձրի կը թելու և դաստիարակելու համար, որ արդի շէնքը ծախել փողէն. և որ ծիծաղելին և ցաւալին է, ինչ կընչանակէ հետեւեղներ պիտի գնեն Մուրատայ նպատակն աւելի արդիւնաւորելու համար :

Մխիթարեանք ինչ արդիւնք ցուցին ցարդ որ կը յանդգնին և մինչև կը համարձակին իսկ սոյն աղբերախոտ խօսքը յայտարարելու : Այսօր կէս դարէ աւելի է, որ Մխիթարեանք այն ահագին գումարը իրենց ձեռքին մէջ ունին, որ միայն Հայ-որբին և աղքատին դաստիարակութեան նոյն իրաւած է, որ Հայ-որբը և աղքատը այդ փողով ըստ կարելոյն և ըստ ժամանակի պահանջման ուսում աւանդէր. այսօր քանի՞ Հայ

որբ և աղքատ ըստ բարձր նպատակի Սամուէլ Մուրատայ այն անմահ բարեբարին՝ կը թուրթիւն առած է. եթէ իւրաքանչիւր տարի իրարու վրայ 10 որբ և աղքատ կը թուէր և կիրթ ընկերութեան ստպարէղը գար, այսօրուան օրս մօտ 250—300 Մուրատայ սանունք պիտի ունենայինք, կիրթ, գործօն, ազգասէր, հայրենասէր և դոնէ ապա աղգային յաւաքարկմութեան բոլոր այսօր ունինք գոնէ 2—3 այսպիսի Մուրատայ—Մոնուէր :

Իրաւ է, Մխիթարեանք երբեք աստ և անդ Մուրատայ անուամբ դպրոց բացին և փակեցին բաւական աշակերտներ հաւաքեցին ըստ կամս, սակայն ինչ սորվեցուցին, ինչ կը թուրթիւն առին. քանի՞ հայազէտ, թուազէտ, պատմագէտ, բնագէտ, քիմիաբան և այլն, և այլն. հաւնեցին. կամ գոնէ այն տասնաւոր խեղճ և անմեղ տղոց գիտնական ընդհանուր ծանօթութիւններ տուին : Հանգուցեալ տնման թէ ողորեանի պատմութիւնն արդէն մեծ ապացոյց է Մխիթարեանց ամեն մի զգացման և գործողութեանց, այս մեծ խնդրոյն մէջ :

Բայց Մխիթարեանք լաւ կ'անաչեն Հայն ու Հայոց Պատրիարքարանը. և ասոր համար այսպէս շարժած են ցարդ և դեռ այսպէս ևս շարժել կուզեն. սակայն մենք, որ այսօր լաւ կընախաչենք զՄխիթարեանս ներսէն և դրսէն, միթէ այլ ևս կը վայելէ՞ լռել, և բիւրաւոր Հայ որբոց և աղքատաց իրաւունքը զոհել նոցա քմաց և հաճոյից :

Ենթադրենք, որ Մխիթարեանք իրօք այսօրուան օրս իրենց յայտարարութեան համաձայն պիտի գործեն. ուսկայն եթէ խելք ունինք, քիչ մը տրամաբանութիւն ունինք, հաւատմանք այս յայտարարութեան գործադրութեան և արդիւնքին : Թողունք, որ նոցա ցարդ անդործութիւնը և անխղճութիւնը մեզ մի այլ որեւէ երաշխաւորութիւն չկրնար տալ. միթէ այսօրուան օրս վենետիկի վանուց տէր և իշխան ո՞վ է, որ կարելի լինէր նոցա մի քիչ սթափելուն և գործունէութեան ու շարժման : Նոքա որ երբեք անաւելի ազատ էին, աւելի Հայ-որբի և Հայ-զգացում ունէին քան թէ այսօր, և այն դարձել կարողացած ժամանակին չգործեցին. միթէ այսօրուան օրս պիտի գործեն, ինչպէս որ պէտք է ըստ ամենայնի : Երբէք, երբէք քանի որ այսօր Վատիկանն է առաջնորդ Վենետիկի, և Վենետիկ Վատիկանի դէմ մայրիւ չափ չէ կարող գործել. այլ ևս բոլորովին կորսուած է այն մեծ դրամագլուխը, որ Հայ-որբին և աղքատին իրաւունքն է, և այն ատեն ո՞վ պիտի իշխէ այն իշխանութեան հետ կուռելու, Հայ-որբին և աղքատին իրաւունքը կորցնելու համար : Միթէ Պատրիարքարանը, միթէ վեհափառ Կաթողիկոսը : Այսօր է ժամանակը, այսօր միայն կարելի է իրաւունքի տէր լինել. ուստի պէտք չէ Մխիթարեանց տուած բացատրութիւններէն գոհ ըլլալ և ամեն ինչ նոցա կամքին թողուլ : Պատրիարքարանը պէտք է սա պատմական կէտերը, Ա. որ Մխիթարեանք Սամուէլ Մուրատայ դրամագլուխն ի սկզբան հակառակ որեւէ օրէնքի և խղճի մասնաւոր խորած են, Բ. որ Մխիթարեանք ցարդ ըստ կտակին երբէք վարուած չեն և Գ. որ այսօրուան օրս իրենց գրութիւնն երբէք ազգին օգուտ չկրնար ընծայել, ուշադրութեան առնելով, իմաստութեամբ շարժի և գործէ, թէ չէ՞ վայ Պատրիարքարանի. ապագոյն եթէ ըզՄխիթարեանս տաւն անդամ դատաւարտէ և նզովէ, զՊատրիարքարանը տաւն անդամ տաւը պիտի դատաւարտէ, որ պարտաւորութիւնն ունի աղգային որեւէ իրաւանց հսկելու և տնտեսելու և երբէք ոչինչ չկորսնցնելու :

Պատրիարքարանը երբէք պէտք չէ բաւականանայ, և սոյն խնդիրը լուծուած համարի, երբ Մխիթարեանք պատասխանեն, որ Լուսաւորչականներէն այսչափ տղայ և այս ինչ ժամանակ պիտի ընդունին. այլ պէտք է խորհի, որ սոյն իրաւունքն միայն Հայ—Լուսաւորչականին չվերաբերի, Հայ—թողութեան և Հայ—հայթոյիկ որբն ու աղքատն ալ հաւասար իրաւունք ունի, և ինք պէտք չէ միայն մասի վրայ խորհի և մասի համար գործէ, այլ ամբողջ աղբիւն և բոլոր

Հայ անուանը կրող որդին և աղքատին վրայ ալ խորհի, և ասոր համար ամենայնարմար միջոցն է, մի համազգային ժողովով խնդիրը ուղարկուածն առնուլ, խորհիլ, խօսիլ և գործել, այնպէս որ թէ Սամուէլ Մուրաթայ նպատակին իւր վախճանին համար, և թէ իւրաքանչիւր Հայ որդի և աղքատ իւր հաւատար իրաւունքը չկորսնցնէ:

Գործը համազգային է, և համազգային ժողովը հարկաւոր է սոյն գործին կարգադրութեան համար, և Պատրիարքարանը իբրեւ Հայ—մեծամասնութեան գլուխ պարտի սոյն քայլը առնուլ:

Ուրիշ որեւէ կերպիւ և միջոցաւ չիք փրկութիւն տանալ այսորիկ, և ահա մէկ կողմէն Սամուէլ Մուրաթ և միւս կողմէն Ս. Թէոդորեան իբրեւ անմահ պահպաններ այս տանալ, պիտի գոռան ու գոյեն «Հսկեցէք, հսկեցէք, ինչ կը նէք, թէ չէ» հազար վայ ձեզ, հազար վայ քեզ Պատրիարքարանս:

Տայր երկինք, որ Պատրիարքարանը գործը ամենակողմանի նայուածքով կարգադրելու ձեռնարկէր յօգուտ և իշխանադիմութիւն ազգին: ՏԱՃԱՏ

Յակոբեան վեմամփայլ Թագուոր—Պէյլին պատուոյ նոր աստիճան մի ևս չնորհեցաւ, զոր հետեւել կերպիւ կը հրատարակէ ԼԱ ԴՐՈՍԲԵԹԱ լրագիրն Աղէքսանդրիոյ:

«Բարձրապատիւ Խըտիլի ցանկալով զբարձր գոհունակութիւն իւր ցուցանել առ վսե. Յակոբեան—Պէյլին, որ իրիտ արժանապէս ի գործ կը դնէ իրեն յանձնաւ պաշտօնն, հաճեցաւ Միւթէմայիլի աստիճանաւ պատուել զնա:

«Իրաւացի վարձատրութիւն մըն է այս գերազանց արժանեացն» որք երեւելի կը հանդիսացնեն զվսե. Թագուոր—Պէյլին, ընդ որ սքանչանալոյ զանազան բարեպատեհ առիթներ ունեցած եմք՝ տեսնելով թէ որչափ ճարտարմտութեամբ նախանձաւորութեամբ և գործունէութեամբ կը կատարէ զպաշտամունս մատակարարի և խնամակալի զյանձնեալն նմա ի բարձրապատիւ փոխարքայէն»:

ԻՈՐԻՆ ԵՆՈՐՀԱՅԱՆՈՒԹԻՒՆ

Երուսաղէմայ սրբոյ Յակոբեանց առաքելական Աթոռոյն, և վենետկոյ Միթիթարեան բաղմարդիւն Միաբանութեանց որք հաճեցան՝ առաջինը 67 և երկրորդը 83 հատոր գիրքեր նըւաիրելով պատուել քաղաքիս Հայ ընթերցատան թանգարանը:

Սոյն կրկին արժանայարգ Միաբանութիւնները իրենց նուէրներուն հետ մէյմէկ քաջալերական ընտիր նամակներ ալ գրելու բարեհաճելին, որոց ուրոյն ուրոյն պատասխանելով՝ մեր չնորհակալութիւնները յայտնած եմք ժամանակին, բայց հրապարակային չնորհակալութիւններս բանաւոր պատճառաւ, մինչև ցարդ ուղացած ըլլալուն համար, մասնաւորապէս իրենց ներողութիւնները խնդրելով՝ այս անգամ կը փութամք մեր սոյն քաղցր պարտաւորութիւնն ալ կատարելու:

Տնօրէն խորհուրդ

ՀԱՅ ԸՆԹԵՐԸՍԱՆՈՒՆ ՁՄԻԻՌՆՈՅ

ԵՆՈՒՆ

Ազնուաշուք տիկին Փէրի Թ. Մ. տէր Յովհաննէսեան՝ որ ի Պագալիա, ծնաւ ի 17—29 Օգոստոսի անցանելոյ դուստր մի, որ է զաւակ անդրանիկ: Այս բերկրալի բարեպատեհ առիթիւ արժան համարիմք զանկեղծ խնդակցութիւնս մեր հրապարակաւ յայտնել յարգոյ պարոն Թ. Մ. տէր Յովհաննէսեանի՝ հեռաբնակ մտերիմ բարեկամ մերոյ:

Մեծարգոյ տօքթօր Չոյեան Հայ բժիշկն իմաց կուտայ հասարակութեան թէ գիւղէն դառնալով ի քաղաքս՝ կը բնակի ի Ֆրանկաց Թաղն մօտիւ Ռուքին ֆրէնկխանէին մէջ. ուր իւր տունը

ամեն օր զկրի կիտաւոր ժամը ջէն մինչև յարս խորհրդակցութիւն (քօնսիլթափօն) կուտայ:

ՔԱՆԱՔԱՆ ԼԱԻՔԻՔ

Զմիւռնիա, 15 Հոկտեմբեր:

Կամաւորաց զինուորագրութիւնն կը շարունակէ ի թաղն Թուրքաց մեծ հայրենասիրութեամբ և անձնուրացութեամբ, և բացուած երկու դրօշակներն (պայրաք) շուտով բաւական կամաւոր զինուորներ պիտի ունենան և պիտի փութան մտանել ընդ տրամադրութեամբ մեր վիլայէթին զինուորական իշխանութեանը:

—Հորնըպայ ծովապետին հրամանատարութեան ներքեւ ի Պէյլիքա եղեալ անգղիական նաւատորմի թաղկացեալ է այժմ ի 27 պատերազմական մեծ նաւուց, որոց մեծագոյն մասն պիտի ձմեռէ ի յիշեալ նաւահանգիստն, այսինքն ի մուտն Գարդանէի:

—Անգղիոյ դեսպանն Կ. Պօլսոյ, և Հորնըպայ ծովապետն յանցելով շարաթու ունկնդրութիւն մի ունեցան ի վեհափառ Սուլթանէն:

—Ղասապայի երկաթուղոյն ընկերութիւնն, որ արդէն երեւելի հանդիսացեալ է իւր մարդասիրական առատաձեռնութեամբք՝ ձրիաբար բազմաթիւ կամաւոր զինուորներ փոխադրելով և դրամական առատ նուէրներ ընելով օգնութեան զանազան մասնաժողովոց ի Զմիւռնա, ի Կ. Պօլսոյ և յԱղբիւնուպօլսոյ, յիշեալ ընկերութիւնն, կըսեմք, նորէն 100 օսմանեան լիւա յանձնեց տեղոյս Օսմանեան կայսերական Պանքային, որպէսզի ի Կ. Պօլսոյ տիկին Լէյլետին հասցնէ. քանզի յայտնի է թէ Անգղիոյ դեսպանին լծակիցն մեծ գործունէութեամբ կը պաշտիրաւական օգնութիւններ բաժնելու պատերազմին զոհ եղող դժբաղդ Միւսիւլմանաց:

—Սպանիոյ գեղեցիկ Ֆռէկաթ մի՝ «Մարիա տը Բոլինա» անուանեալ երէկ կէսօրէն ետեւ հասաւ ի նաւահանգիստ մեր Կ. Պօլսոյն գալով: Շատ ժամանակէ հետեւ Սպանիոյ պատերազմական նաւ հասած չըլլալուն ի քաղաքս, հասարակութիւնն և մասնաւորապէս Սպանիացի հպատակք սիրով ողջունեցին նորա գալուստը:

—Կայսերական փողերանոցին տեսուչ վեմա, Տիւղեան Միհրան—Պէյլին, որ ժամանակէ մը ի վեր ի պատճառս հիւանդութեան իւր դստերն յեւրոպայ կը գտնուէր ընտանեօք հանդեր, յանցելով շարաթու վերադարձաւ ի Կ. Պօլսոյ, ընկերութեամբ իւր անկիւ լծակցին և դստերն:

—Կըմանուցանեն ի Լոնտօնէ հեռագրութիւն թէ սըր Էնթրի Իլիքը՝ նախկին դեսպանն Պօլսոյ, պիտի յուղարկուի ի Վէննա իբրեւ դեսպան Անգղիոյ՝ փոխանակ լըրտ Պուլսանայի:

—Ի Կ. Պօլսոյ կը գրեն զհետեւեալ տողն:

«Աստ հասարակաց գաղափարն անփոփոխ և հաստատուն կը մնայ: Թուրքերն որոշեալ են մերժել որեւէ հաշտարար միջամտութիւն և շարունակել զպատերազմն մինչև ցլիւրջին կէտն: Կ. Պօլսոյ չորս կողմն 17 նախապաշտպան մարտկոցներ կը կանգնուին, որոց վերայ Գրուբի մեծ թնդանօթներ պիտի դրուին: Յիշեալ մարտկոցաց պաշտպանութիւնն պիտի յանձնուի ազգային պահապան զինուորացի»:

—Հետեւեալ հեռագիրներն հասած են ի պաշտօնատունն զինուորական գործոց ի Պօլսոյ:

Ռազկրատ. 12—24 Հոկտ. Ռուսք մեծ զօրութեամբ յարձակեցան այսօր ի վերայ Եւզլան Զիֆթիք գրից ի շրջակայս Գատըգէօյի և բուռն պատերազմաւ յետս մղուեցան 800 մեռեալ թաղ տալով: Ի մեր կողմանէ միայն 200 հոգի մեռեալ և վիրաւոր ունեցանք:

Բուլճուք, նոյն ամսաթիւ: Ռուսք այսօր օսմանեան զօրաց քաջութեամբ հալածուեցան մեր քաղաքին առջևէն:

Բլէվնա, նոյն ամսաթիւ: Ռուսք յարձակելով ի վերայ Դէլիսի, որկըգանուի ի մէջ Բլէվնայի մեր դիրքերուն և Օրխանիէին, յետս մղուեցան:

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ

Բամպակն հաստատուն է և գիներն բարձրա-

նալու վերայ են: Մեքենայով մաքրուած բամպակն կարժէ այսօր 360—365 առ կենդինարն, իսկ Ատանայի տեսակին գինն 345 շուրուշ է:

Աֆիօնն ի հանգարտութեան գտանի և այս շարթու միայն 40ի չափ կողով վաճառեցաւ ի գին 131 շուրուշից առ չէքին հասարակ տեսակն և 134ի շուրուշի Գառահիսարի աֆիօնն: Առ այժմ ի շուկայի մերում իբր 2200 կողով պատաստ աֆիօն գտանի:

Փալամուտէն յայսմ շարաթու գրեթէ 2000 կենդինար վաճառեցաւ ի գին 105ի առ կենդինարն Անգղիոյ տեսակն, 119—121 շուրուշի նաղիւրէլ կոչուած տեսակն և 145ի առ կենդինարն Մեցնանա կոչուածը:

Ճէհրիին այսօրուան արժէքն 5 3/4—8 1/2 շուրուշ է օխան:

ԾԱՆՈԹՅՈՒՄ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԵՈՒՎԱՓԱՆՑ ՁՄԻԻՌՆՈՅ

Société des quais de Smyrne.

Ա.Զ.Դ. Ա.Ռ. ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՍ

Ամսոյս 19էն (Հոկտ. 1էն ըստ նոր տուամարի) սկսեալ ծովափանց ընկերութիւնն կարող պիտի լինի Դրամվէյի միջոցաւ փոխադրել ի ներքին կողմանց Այտընի երկաթուղիով հասած ապրանքը՝ առանց վտիօն փոխել տալու վաճառաց բեռնաւորելոց ի ներքին քաղաքս և առանց փոխադրութեան աւելի վարձք պահանջելու:

Յարգոյ վաճառականքն, որք կուղեն օգուտ քաղել այս գիւրութեանէն, պարտին յառաջագոյն գիւրթ թէ ի կայարանն երկաթուղոյն Այտընի ի Բուլթա, և թէ առ ընկերութիւնն ծովափանց:

Զմիւռնա, 13—25 Սեպ. 1877

Գաւլիէին Հայրէն և Տաճիէին Էլէնիւլ:

Տոմարակալութեան և առեւտրական գործողութեանց վերաբերեալ որ և իցէ խմբագրութեան, թարգմանութեան և հաշուէքնութեան պէտք ունեցող անձինք կը խնդրուին դիմելու

Առ պարոն Ա. Ամպերեան:

Սրարթալընայ Ֆրէն. քիսանէն:

Շիշէհիւերուն մէջ, թիւ 26:

Տոմարակալութեան գաս ևս կը արուի:

Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՐԵԻՔ

Յուրաքանչէր 237 երեսաց բաղկացեալ գեղեցիկ մատան մի է, յորում պարուսկից յարգոյ Ռ. Յ. Պերպերեան գրագետին գրաբառ եւ գրաբառով խառն քերականութիւն, Սոկրատայ մահն, զանազան ճառք եւ այլ եւ այլ պատուական գրութիւններ: Սոյն գրքին գինն է մի քանոց քրքադրամ կամ կէս արծաթ մեծիտ:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ

Այս լրագիրը երկու շարաթու անգամ մը՝ շարաթու կը հրատարակուի: Տարեկան գինը 120 շուրուշ է ող դրամով, կանխիկ վճարելի: Գուրս երթալու լրագրաց ճանապարհի ծախքը՝ առնողին վերայ է: Ո՛վ որ կուզէ, կրնայ բաժանորդ գրուիլ Զմիւռնիա՝ Արշալոյսաց գրատունը: Իսկ ուրիշ քաղաքաց համար, ահա կընշանակեմ լրագրոյս մեծարգոյ գործակալաց անուանքը, որք են:

Կոստանդնուպօլսոյ՝ Հ. Ս. Ալաաճեան Էֆէնտի, Տնօրէն և Տէր Փուլադ լրագրոյն:

Աղէքսանդրիա՝ աղա Մկրտիչ Հալպիւհան:

Գահիթի՝ Իսկէնտէր աղա Մեղիքիան:

Յոպպէ՝ աղա Սիմօն Ս. Մուրատեան, փոխ—կէ. պատոս Գեորգիան:

Բէշքէրսպօլսոյ՝ Խաչատուր սարկաւադ Խանթարեան Մոսկուա՝ պարոն Զարմայր Մսերեան:

Հալէպ՝ Տ. Խաչակ քահանայ Եւզէֆիլեան:

Պաղատո՝ Անգղիոյ հիւպատոսի փոխանորդ, աղա Միքայէլ մահտեսի Մինասեան:

Կալիպթա՝ պարոն Ս. Խ. Յովակիմեան:

Մատրոս՝ պարոն Անդրէաս Սամ:

Պաղատա՝ պարոն Մանուկ Որդանանեան:

Խմբագիր—տէր լրագրոյն,

Գ. Լ. Գ. Պալապալեան:

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԵՎԼՈՒՍՈՑ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ